

Arhiivindusprogramm 2027-2030

Tulemusvaldkond	Riigivalitsemine
------------------------	------------------

Hetkeolukorra analüüs ja olulised tegevused

2026. aastal lõpeb arenguperiood, mida on kirjeldatud strategiadokumendis „Rahvusarhiivi arengusihid 2024-2026“. Selles ette nähtud tegevused on valdavas enamuses lõpule viidud, kuid sõnastatud eesmärgid on pikemaajalist strateegilisemat laadi ja kanduvad suure tõenäosusega ka järgmisesse arenguperioodi. Rahvusarhiiv on alustanud arutelusid strateegia kokkuleppimiseks uueks perioodiks 2027-2030. Täpsemad strateegilised suunad fikseeritakse 2027. aasta alguses arhiivinõukogus.

Peamised pikaajalised strateegilised eesmärgid perioodil on:

- arhiveerimine toimub automaatselt, n-ö nupuvajutusega (*seamless archiving*);
- asutuste paberarhiivaalid on suurel määral arhiivi üle antud;
- arhiivi tuumsüsteemid on pidevas arengus, omavahel lõimunud ja mugavalt kasutatavad;
- digiainese andmekvaliteet ja leitavus tehisaru abil on paranenud;
- kogukonnad on arhiivi tegevustesse sihipäraselt kaasatud;
- arhiivipedagoogika programm on järjest mitmekesisem ja suunatud enamatele sihtrühmadele,
- Rahvusarhiiv on oluline partner õpetajatele.

Olulised tegevused

- Rahvusarhiivi Endla maja täisfunktsionaalne rakendamine ja ning osalemine Eesti Rahvusraamatukogu hoone rekonstrueerimise projekti lõpufaasis.
- Rahvusarhiivi arhiivikino Leida arendamine ning selle veebikodu loomine ja Endla maja statsionaarse uurimissaali sisustamine ja avamine hiljemalt 2027. aastal.
- Kultuuriministeeriumi partnerina „Kultuuripärandi digitegevuskava 2024-2029“ projektide täitmine, mille tulemusel on 2029. aastaks meie mäluasutustes olevast kultuuripärandist digitaalsena kättesaadav 55%.
- Nitrofilmide säilitamiseks sobiva hoidla ehitamine ja nitrofilmide ümberpaigutamine uuele hoidlapinnale koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riigi Kinnisvara.
- Rahvusvahelises tehisaru arendusprojektis ArchXAI (*AI enhanced cross-border archives*) osalemine (lõpeb 2027) ja projekti tulemuste juurutamine erinevates arhiiviteenustes alates arhivaalide kogumisest ja lõpetades nende kasutamisega.
- Kaasajastatud arhiivieeskirja (Vabariigi Valitsuse määrus) rakendamine asutuste arhiivindusliku töökoormuse vähendamiseks ja digisündinud teabe, sh andmekogude tõhusamaks arhiveerimiseks.

Lisaks nimetatule keskendub Rahvusarhiiv prioriteetsete suundadena:

- võimaluste otsimisele tehisaru kasutamiseks arhiivi tuumsüsteemide arendusprotsessis ja mujal arhiivihalduse protsessides;
- digisündinud teabe, sh andmekogude kogumisele ja arhiveerimisele;
- voogedastusplatvormi Arkaader haridusliidese arendamisele; ning
- kogude digimisele lisaks kultuuripärandi digitegevuskavas toodud mahtudele.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk: ühiskonnale olulise teabe kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine.

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihtase				
	2023	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Arhiivimoodustajate (asutuste) arv, kes on Rahvusarhiivile üle andnud digitaalarhivaale <i>Allikas: Rahvusarhiiv</i>	63	88	132	70	170	185	205	215
Nõuetekohastes hoidlates säilitatavate arhivaalide osakaal Rahvusarhiivis, % <i>Arhivaalide koguhulk 10 608 236 arhivaali (1.12.2025 seisuga)</i> <i>Allikas: Rahvusarhiiv</i>	88	87	99	88	99	100	100	100
Arhivaalide kättesaadavus veebis, miljonit kujutist <i>Allikas: Rahvusarhiiv</i>	36,2	38,9	43,9	39	49	52	55	58

Digisündinud teavet arhiivile üle andnud asutuste arv näitab kasvutrende ning kuna see on üks prioriteetsetest suundadest, on see kogumistegevusel pidevalt fookuses.

Endla hoone avamisega on praktiliselt kõik (99% ulatuses) Rahvusarhiivi kogud hoitud nõuetekohastes säilitustingimustes, kui mitte arvestada nitrofilme, mille tarvis valmib erinõuetega hoidla. Pärast seda on mõõdiku tegevused lõpetatud ning mõistlik on mõõdik eemaldada.

Arhiiviteabe digimisel on erakordne tähtsus tehisaru võimaluste rakendamiseks ning seetõttu on prognoositav ühtlaselt suur kasv nii riigi kultuuripärandi digimisprojektide raames kui ka väljaspool neid. Kuna digimise mahud on stabiilselt kõrged, saab prognoosida ka vastavat Rahvusarhiivi virtuaalse uurimissaali külastuste arvu. 2025. aastal oli see rekordiline 2,1 mln ning kindlasti pakub väljakutset seda taset hoida.

Arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arv on 2026. aasta alguse seisuga andnud koolidest tulnud külastuste osas selge tagasilöögi, kuid Endla maja arhiivipedagoogika suund ja avatav arhiivikino Leida kompenseerivad tõenäoliselt selle. Teaduspublikatsioonide arvu saab planeerida muutumatuna.

Programmi rahastamiskava 2027-2030 tegevuste lõikes (tuhandetes eurodes)	Eelarve	Eelarve prognoos		
	2027	2028	2029	2030
Arhiivindus	-9 146	-9 126	-9 126	-8 976
investeeringud	-75	-75	-75	-50
Kokku	-9 221	-9 201	-9 201	-9 026

Programmi tegevused

Tegevus 1. Arhiivindus

Eesmärk: Tagada arhivaalide kogumine, säilitamine ja neile juurdepääs

	Tegelik		Sihttase				
Tegevuse mõõdikud	2024	2025	2025	2027	2028	2029	2030
Arhiivipedagoogilistes tegevustes osalenute arv (inimest aastas) <i>Allikas: Rahvusarhiiv</i>	16 551	12451	10 000	13 000	13 000	13 000	13 000
Rahvusarhiivi virtuaalse uurimissaali külastuste arv (mln korda) <i>Allikas: Rahvusarhiiv</i>	1,81	2,1	1,5	2,1	2,1	2,1	2,1
Rahvusarhiivi teaduspublikatsioonide arv (tk. aastas) <i>Allikas: Rahvusarhiiv</i>	7	7	7	7	7	7	7

Tegevuse raames toimub:

- Nitrofilmide säilitamiseks sobiva hoidla ehitushanke läbiviimine koostöös RKAS-ega ja hoone ehitamine;
- Projekti "Kinnistuarhiivide kinnistusregistrid" raames ca 330 000 kaadri digimine;
- Projekti „Vanema perioodi mustvalged negatiivid“ digimiseks ettevalmistamine ja digimine;
- Digimisalane koostöö Family Searchiga ja ca 1,8 mln kaadri isikuloallikate digimine;
- ArchXAI (AI enhanced cross-border archives) projekti raames ca 700 000 kaadri digimine;
- Juhise „Andmebaaside haldamise põhimõtted“ (lõimitud arhiveerimine) juurutamine;
- Rahvusarhiivi infosüsteemide üldarhitektuuri ülevaatus;
- Rahvusarhiivi ärisõnastiku loomine ja haldamispõhimõtete täpsustamine;
- Asutustele ja teenusepakkujatele suunatud arhiivihalduse koolituste ja infopäevade korraldamine;
- Arhiivi infosüsteemi AIS ja kasutuskeskkonna SAAGA funktsioonide ühendamine;
- Keeleandmetike projekti "Arhiiviallikate transkribeerimine" läbiviimine ja eestikeelsetelt tekstidelt ca 1 miljon sõna transkribeerimine;
- Arkaadri hariduskeskkonna arendamine koostöös Eesti Filmi Instituudiga;
- Gümnaasiumiõpilastele suunatud arhiivioppe valikkursuse väljatöötamine ja korraldamine;
- Nägemis- ja kuulmisvaegusega inimestele suunatud programmide turundamine;
- Rahvusarhiivi statistikanäitajate uuendamine;
- Rahvusarhiivi lähiaastate arengusihetides kokkuleppimine ja nende avaldamine.

Juhtimiskorraldus

Arhiivindusprogrammi on koostanud Rahvusarhiiv ja selle kinnitab haridus- ja teadusminister.

LISA 1. 2025. a programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Arhiivindusprogrammi ja programmi tegevuste 2025. a eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Tegevus 1. Arhivaalide kogumine, säilitamine ja juurdepääsu tagamine	9 500	13 184	11 764
Programmi kulud kokku	9 500	13 184	11 764